

Пуковник Слађан Ристић,
начелник Управе за традицију,
стандард и ветеране

Исходиште надградње

Првог старешину Управе питали смо најпре о будућности Присме, потом културе, вере и традиције у систему одбране, а затим и о новинама у социјалном, здравственом, пензијском и инвалидском осигурању војних осигураника. Уследила су питања о програмима стамбеног збрињавања бивших и садашњих припадника Министарства одбране и Војске Србије. Разговарали смо и о етичким недоумицама, проблемима ветерана, те стандардима у људским ресурсима које треба да достигнемо. Саговорник нам открива зашто су наизглед различите делатности повезане у нову организациону целину.

Управа за традицију, стандард и ветеране формирана је 18. јануара 2010, а од 19. марта у њеном саставу налазе се и Фонд за социјално осигурање војних осигураника, Војни музеј и Дирекција за промену каријере. Позиционирана је у Сектору за људске ресурсе Министарства одбране. Њене унутрашње јединице су Одељење за традицију и ветеране, које има групу за сарадњу, службе и права и групу за хуманитарне послове, те Одељење за стамбене послове, у чијем су саставу група за аналитику и правне послове и група за утврђивање права. Управа има и Центар за евиденцију и обраду података, у којем се налазе група за информатичку подршку и група за опште послове и евиденцију, која чува око 110.000 стамбених досијеа бивших и садашњих припадника система.

Како наводи наш саговорник, начелник пуковник Слађан Ристић, Управа за традицију, стандард и ветеране обавља послове који се односе на културну, музејску и верску делатност за потребе система одбране, традицију и етику. Такође се бави подршком запосленима у проналажењу новог запослења, задовољењем потреба ветерана, као и стамбеним обезбеђењем. У њеној надлежности су и пензионо и здравствено осигурање војних осигураника, те решавање проблема који проистичу из области хуманитарног права.

Пуковника Ристића најпре смо питали о будућности „Присме“, њеним досадашњим резултатима и како се финансира тај програм?

– Дирекција за промену каријере, основни носилац реализације програма Присма у Министарству одбране, постигла је значајне резултате – регистровано је 5.990 корисника, бивших професионалних припадника Војске Србије, који су користили њене услуге. Обуку, односно преквалификацију, завршило је њих 1.624, у центрима за обуку при образовним институцијама Републике Србије.

Од тог броја, 952 официра и цивилних лица завршило је курсеве на нивоу високе стручне спреме. У образовним институцијама Београда, Новог Сада и Ниша, у оквиру пројекта *Центар за обуку подофицира*, на нивоу средње спреме, за нова занимања преквалификовало се 672 официра, подофицира, цивилних лица и професионалних војника. Од укупног броја корисника који су завршили курсеве обуке – преквалификације запослено је 73, а од укупног броја регистрованих корисника 66 одсто.

Поред средстава из буџета, основни извор финансирања активности за реализацију Програма чиниле су донације страних партнера. Највише се сарађивало са појединим чланицама Програма *Партнерство за мир* и НАТО-а, које су формирале Поверилачки фонд, у којем је Норвешка била водећа земља и где је деловало још 18 држава. Сарађивало се и са Међународном организацијом за миграције, затим земљама Нордијске иницијативе, где је, поред Норвешке и Шведске, значајну улогу имала и Данска, нарочито приликом реализације пројекта *Центар за обуку – преквалификацију подофицира*.

Пројектом Поверилачког фонда за помоћ вишку војног кадра у Србији обезбеђена су финансијска средства за покретање самосталног посла и субвенционисано запошљавање корисника *Присме* и учесника пројекта преквалификације подофицира, који треба да се окончају 2011. године. Више од 3.800 особа примило је такву подршку.

У наредном периоду проналазићемо механизме за наставак реализације Програма и обезбеђење додатних средстава донацијама, али тражићемо и могућности и решења да се мањи део средстава обезбеди и из буџета, у делу који се издваја за персонал, то јест за социјалну адаптацију оних који буду излазили из система одбране.

Тренутно развијамо модел за запослене којима престаје служба по потреби службе у Министарству одбране и Војсци Србије, а којима према постојећим прописима следује одговарајућа отпремнина. Намеравамо да тај новац, по савету Дирекције, усмеримо за њихово поновно запошљавање или самозапошљавање.

Да ли је формирањем Управе стамбено обезбеђење припадника система одбране добило приоритет или се (не)намерно преместило из жиже интересовања? Можемо ли очекивати нови програм збрињавања војних бескућника, те оних који немају на одговарајући начин решен кров над главом? Шта каже статистика? Како објашњаваате чињеницу да се недовољан број припадника система одлучио за стамбене кредите?

– Правилником о решавању стамбених питања у Министарству одбране прописано је решавање стамбених потреба професионалних припадника Војске Србије и запослених у Министарству. Такође и пензионисаних лица, ако до одласка у пензију нису решили стамбене потребе, а благовремено су поднели захтев за стан. То право задржавају и чланови њиховог породичног домаћинства, после смрти носиоца права.

Стамбени интересенти своје потребе могу трајно или привремено решити доделом стана у закуп или службеног стана, доделом адаптираног простора за становање, затим изменом решења о додели службеног стана у закуп или пословног простора у решење за стан у закуп, односно променом намене простора, као и изменом решења о до-

дели адаптираног простора за становање у решење о додели стана у закуп, после спроведеног поступка легализације.

Бивши и садашњи припадници система стамбено питање могу решити доделом субвенционисаних стамбених кредита, по програмима Владе о дугорочном стамбеном кредитирању, доделом стана из средстава *Националног инвестиционог плана* или доделом бесповратног и бескаматног кредита у противвредности од 20.000 евра за војне пензионере без стана.

Међутим, неопходна је реформа постојећег система, јер садашњи *Правилник предвиђа* и решења која су непримењива у пракси, попут доделе зајмова, земљишта и слично. Изменама и допунама *Закона о одбрани* омогућено је утврђивање новог, будућег модела стамбеног збрињавања запослених и војних пензионера.

У току је израда нацрта новог правилника о стамбеном збрињавању у Министарству одбране. Наглашава да ће тежиште у решавању стамбених потреба за запослене у систему одбране бити дугорочно кредитирање. Тренутно проверавамо статус свих лица у евиденцији стамбеног органа, тако да месечно с надлежним државним институцијама, као и установама бивших југословенских република, ради повраћаја имовинских права наших интересената, размислимо више од сто докумената.

Наставићемо и поступке промене намене станова за службене потребе, чији је корисник Министарство одбране, као и промене намене пословних простора у стамбеним зградама који су добијени на привремено коришћење. Дакле, тражићемо најреалније и најфикасније начине да решимо нагомилане проблеме у тој области.

Има ли новина у здравственом, пензионом, социјалном и инвалидском осигурању војних осигураника? Како војни пензионери могу да решавају стамбене проблеме?

– Нови *Закон о пензионом и инвалидском осигурању Републике Србије* прошао је скупштинске одборе и ускоро треба да се разматра у Влади. Пензијско и инвалидско осигурање војних осигураника, које је до сада било у нашој надлежности, пренеће се у надлежност Министарства рада и социјалне политике, а у организацијском смислу у републички Фонд за пензионо и инвалидско осигурање. Зато се, према предложеним решењима, очекује реформа Фонда за социјално осигурање војних осигураника, као и цивилног Фонда, до 1. јануара наредне године.

Скупштина војног Фонда је, на основу *Правилника о здравственој заштити војних осигураника и чланова њихових породица*, усвојила изглед нове здравствене књижице и идентификационе картице војних осигураника. На основу те одлуке створен је правни основ за трајну оверу здравствене књижице осигураницима, корисницима права и члановима њихових породица који су старији од 60 година.

Иначе, у Фонду за СОВО води се евиденција за 56.126 војних осигураника, који се налазе у 67 општина и на 45 одсто територије Србије. У току је формирање електронске базе података здравственог осигурања, у коју су до сада унети подаци о 45.402 корисника. Завршена је прва фаза, то јест унос података о професионалним војним лицима и члановима њихових породица који имају војно осигурање. Следећа фаза – уношење података о корисницима војних пензија и члановима њихових породица који испуњавају услове за осигурање – почела је 1. јула. Комплетан процес окончаће се из-

Професионални припадници система одбране који добијају новац по основу увећаних трошкова становања, што је ретка повољност у земљи, треба да га улажу у кредите, а не да пуне буџет станодаваца. Од 2007. године до данас, на различите начине, решено је 1.338 стамбених захтева, односно 13 одсто, у односу на 10.033 лица која немају никакав стан. Прошле и претпрошле године 458 припадника, или пет одсто, одлучило се за решавање стамбеног проблема кредитирањем.

Од 1997. до 2006. године уселено је 5.297 станова, што значи да је трогодишњи просек износио 1.753 стана. Данас је, због кредитирања, тај однос бољи. Кредити су субвенционисани од 14 до 25 одсто, с фиксном каматом 4,5 одсто, плус еурибор до 4,9. То је много повољније од комерцијалних кредита и сигуран је начин за стицање крова над главом. Међутим, наши људи су прилично бојажљиви јер нису довољно информисани.

давањем нових електронских картица, што ће почети 1. септембра и трајати до краја марта наредне године.

Треба истаћи да је *Правилником о допунама Правилника о употреби, условима и начину коришћења средстава за побољшање материјалног положаја корисника војне пензије без стана* створен правни основ за решавање њиховог стамбеног питања, доделом кредита у износу до 20.000 евра у динарској противвредности за куповину стана или породичне стамбене зграде. Према подацима од 17. јуна, такав захтев поднело је 529 војних пензионера. Одељење за стамбене послове Управе за традицију, стандард и ветеране проверило је ваљаност 459 закључка о утврђеном праву на стан, односно зајам. Потврдило је исправност 353 закључка, а одобрена су средства за 424 лица. Фонд је потписао уговор са 370 корисника војних пензија, а до сада су исплаћена средства за њих 366, што износи око 729 милиона динара.

Сећате се некадашњих војних културних светковина – „Војник у песми речи и вештини...“ Уз вишемесечно ангажовање скоро целокупног састава наших јединица, зарад исценираних аплауза и значајног климања главом оних из првих редова који се у културу, насушно потребну за одбрану земље, као разумеју. Шта данас спада у културну делатност система одбране и како је Управа реализује? Да ли је култура потребна професионалној војсци?

– Одговорићу најпре на други део питања – да ли је културна делатност потребна професионалној Војсци. Да, свакако јесте. Искуства оружаних снага страних земаља, попут САД, Русије, Мађарске, Грчке, показују да је та област значајно заступљена у њиховим армијама, на различите начине и уз разнолику примену.

У оквиру демократских промена у друштву и у складу с завршеним организацијско-мобилизацијским и формацијским променама у систему одбране и Војсци Србије у култури, као и традицијама, наглашавају се ванвременске вредности, с значењима и вредностима савременог доба. Циљ није више, као у прошлим временима, организовање културних активности у сопственој режији и од постојећих људских ресурса, већ је императив на сарадњи, едукацији и у том смислу обуци, семинарима, курсевима, креативним радионицама и слично.

Реч је о новом концептуалном приступу. Област културе у досадашњем периоду била је у доброј мери нормативно дефинисана. Међутим, имајући у виду нове околности, предстоји нам одређење те области према међународним стандардима. Уз претходне квалитетне припреме, користимо искуства осталих оружаних снага у домену културе, али она која су применљива у нашим условима.

Културне делатности система одбране, по дефиницији, остале су потпуно исте као некада и како су законски и прецизиране на нивоу Републике Србије. Логично је да се смањењем Војске прилагођава и број њених установа културе у систему одбране и њихов облик организовања. На пример, војни оркестри били су раније у саставу Управе за обавезе одбране, што данас није случај. Музеј Југословенског ратног ваздухопловства сада је у надлежности Команде ВиПВО.

Како музејска, верска и културна делатност, које сте навели у задатке Управе, утичу на стандард припадника Војске Србије? У чему је тајна веза?

– Готово да немате област живота и рада која није уређена по одређеним стандардима, односно мерилима, нешто што на изврстан начин представља узор. Стога је, у доброј мери, неизоставна и веза музејске, културних и верских делатности са стандардом припадника Војске Србије и запослених у Министарству одбране, а у циљу његовог побољшања.

С научног, или било ког другог аспекта, неизводљиво је повући јасну границу између културе, традиција које представљају њен сег-

мент, музејске делатности која материјалним, историјским чињеницама баштини национални дух и традиције, вере, медија, односа с јавношћу, визуелног идентитета војске, сарадње са институцијама сличног карактера у земљи и иностранству. Све су то области које утичу на стандард припадника у класичном смислу.

Задаци које је Управа поставила не могу се реализовати у даху. Они захтевају студиозан приступ, али истовремено и ефикасност у прихватању и решавању предстојећих изазова. Ипак, потребно је да прође одређен период да би се сагледали њихови утицаји на стандард припадника система одбране.

Одавно је усвојена општа регулатива о верској служби у нашој војсци. Шта се, наиме, дешава у пракси?

– Законом о Војсци прописано да се уреди верска служба у Војсци Србије. Попуна кадром за одређена радна места у тој области у Управи приведена је крају. С обзиром на то да је до формирања Управе област верских питања у систему одбране била у склопу морално-психолошког обезбеђења Управе за људске ресурсе Генералштаба Војске, рад на нормативном дефинисању верске службе је у току, а такође нам предстоји њено организовање. На основу одлуке министра одбране, носиоци израде *Нацрта уредбе о верској служби у Војсци Србије* су из надлежности Владе, Сектора за људске ресурсе Министарства одбране и Управе за људске ресурсе Генералштаба. *Нацрт уредбе* је у процедури. Верска служба биће дефинисана у складу са *Законом о црквама и верским заједницама Републике Србије*. Њено функционисање у пракси почеће, у правом смислу те речи, пошто буде дефинисана подзаконским прописима у систему одбране.

Вредности из прошлости које не постоје у садашњости могу се означити као баласт и традиционализам. Како избећи ту замку? На основу којих критеријума и коју традицију негује Управа у Војсци Србије? Како се односи према ономе што данас називамо идеологијом, а доскора је у систему одбране била једина истина?

– Традиције имају континуирани друштвено-историјски развој, па су као опште добро народа, његова својина, творевина, одредница, полазиште и исходиште у даљем процесу надградње и друштвеног развоја. И многе културне разлике међу народима потичу од разлике у културним традицијама, које их, свака на свој начин, подстичу. Оне прожимају читав живот, појединце и колективе, а самим тим и систем одбране, као неодвојив од општих друштвених односа, својеврстан сегмент и подсистем. Наравно, определили смо се за традиције које воде напреду.

Тежиште је на војној традицији. Помоћу делатности и послова које обавља Војни музеј, директно или индиректно посвећује се пажња традицијама српске војске и њеног идентитета током времена, што утиче и на сензибилитет припадника Војске Србије.

Определили смо се за културне садржаје којима негујемо и развијамо традиције прославе државних и војних, а у будућем периоду и верских празника – Дана државности Републике Србије и Дана Војске Србије, дана видова, родова, служби и јединица и установа у Војсци и Министарству, али и за обележавање значајних историјских догађаја из ослободилачких ратова Србије.

Такође, акценат је на јубиларним годишњицама, као што је, на пример, ове године 65 година победе над фашизмом, 160 година од оснивања Војне академије и 180 година од формирања Гарде. Треба поменути да ништа мањи значај не придајемо и међународним активностима посвећеним очувању достојанственог сећања на жртве ратова у прошлости.

Одлуком министра одбране дефинисани су критеријуми за вредновање традиција у Војсци Србије. Између осталог, афирмисање мира, разумевања и сарадње међу различитим етничким, верским и политичким групацијама и државама, као основ за презентовање и објективно и одговорно тумачење историографских, културних и уметничких садржаја, уважавање историјских, културолошких и других достигнућа и вредности националних мањина, те вредновање свих историјских периода подједнако, без идеолошких примеса, уз уважавање људских права...

Сигурно је да сада функционишемо у складу с овим критеријумима, али је извесно и то да ће се они временом дограђивати и допуњавати, јер ново доба намеће и нове вредности. Спој прошлог и садашњег времена зарад будућности, а не прошлости ради прошлости. У том правцу планирани су наши будући пројекти.

Навели сте да су и етичка питања посао Управе. Значи ли то да она одговара на поједине етичке недоумице, данас својствене систему одбране, попут учешћа припадника Војске Србије у мировним мисијама, или само разматра оно што предвиђа кодекс части, односно вреднује морално деловање и понашање појединаца?

– Оно што треба истаћи јесте да наша Војска има искуства у процени етичких вредности и сазнања на који начин оне могу утицати на професионално извршавање задатака. Да не говоримо о фактору мотивације, који на извесан начин може бити примаран. На први поглед чини се да је то нова материја. Међутим, то је само на први поглед, јер се не може замислити нека сфера живота и рада у којој се у оквиру људских ресурса поштују и примењују етички принципи понашања и делања. Како бисмо могли да реализујемо задатке у тој области, а с обзиром на то да се предмет етика изучава на Војној академији, засигурно ћемо искористити и ту могућност сарадње.

Кодекс части припадника Војске Србије, у чијој смо изради сарађивали, јесте корак напред по том питању. Међутим, не можемо очекивати да тако брзо, односно за пет месеци од формирања, колико функционишемо као Управа, резултати нашег рада буду одмах видљиви. Сагледавање и решавање етичких дилема и проблема, ипак, захтева дужи период.

Реч ветеран стоји у називу Управе. Ко су, заправо, ветерани? Шта су њихове потребе и како систем одбране може утицати на њихово задовољење?

– Ветерани су пензионисани припадници Војске, они који су ратни век провели у војној служби, али и учесници претходних ратова. Од формирања Управе учињен је корак напред када се говори о сарадњи с бројним удружењима ветерана у Србији, и на локалном и на државном нивоу. Свакодневно одговарамо на њихове различите молбе и захтеве.

У САД, на пример, велика пажња посвећује се ветеранима рата, пензионисаним припадницима оружаних снага, инвалидима, рањенима и породицама погинулих војника. У тој земљи постоји самостално министарство за ветеране, који имају организације и удружења, те разне финансијске погодности у свакодневном животу.

Сматрамо да је добро чути и уважити мишљења пензионисаних припадника Војске, поготово оних који су заузимали руководећа места у систему одбране. Инвалидима и рањеним припадницима,

у складу с могућностима и у сарадњи с осталим државним институцијама, потребно је омогућити одговарајућу рехабилитацију и брз повратак свакодневном животу и раду. Не смемо занемарити породице наших погинулих припадника. Предстоји нам нормативно уређење те области, по угледу на стране земље и армије.

У ком смислу је Управа задужена за стандард припадника Министарства одбране и Војске Србије? Можете ли појаснити зашто су различите делатности, које су до скоро биле задаци бројних организацијских јединица у систему одбране, повезане у наизглед неспојиву целину.

– Већ сам напоменуо да се не може повући строга граница између културе, традиција, вере, етике, медија, односа с јавношћу, цивилно-војне сарадње... па су на тај начин и послови које обавља Управа уско повезани, испреплетани, а њихово решавање захтева мултидисциплинаран, интерактиван приступ.

Потреба да се прецизно одреде стандарди у људским ресурсима у систему одбране последица је недостатака у постојећој структури људских ресурса, недоречености у системској заштити кадра и његових потенцијала. Томе је допринело и наше опредељење за професионалну војску и приближавање стандардима НАТО-а.

Као што су познати стандарди у материјалним ресурсима, тако је и одређивањем стандарда у људским ресурсима могуће трајно осигурати селекцију, развој и задржавање лица на служби у систему одбране, што обезбеђује успешну реализацију мисија и задатака Војске Србије.

Да закључим, Министарство одбране обавља послове који се, поред осталог, односе и на војничку традицију, стандард претходних и садашњих припадника, као и на војне ветеране. Зато су поменуте делатности, некада функционално и организационо разједињене, обједињене, да што квалитетније одговоре на потребе запослених и олакшају сарадњу с осталим установама и у систему и ван њега. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимимо Горан СТАНКОВИЋ

Бројни су стандарди у људским ресурсима, а у војној средини они су још специфичнији, попут физичке припремљености припадника, њиховог здравственог стања и психолошких карактеристика, затим друштвеног статуса, те нивоа знања и вештина. Уз њих, треба додати и кодекс части, мотивацију и награђивање, поједине сертификате о раду на рачунару и знање страних језика, али и услове да запослени у систему одбране задовоље верске потребе, примењују одредбе међународног хуманитарног и ратног права, негују традиције, носе и чувају обележја Војске. Незаобилазно је школовање, стамбено збрињавање и избегавање сукоба интереса.